

Den Røde Komet: Vartegnet står som symbol på vækstorienteret byudvikling

FOTOS: JANOSH HEYDORN

Refleksioner over udviklingen af danske bymidter

Fra vækst til velfærd

Mange mindre byer kæmper med lukkede butikker og tomme bymidter, og flere kommuner udvikler helhedsplaner for at finde langsigtede løsninger. Jeg tog til Rødekro for at blive klogere på, hvordan helhedsplaner kan skabe bymidtevisioner, der rækker ud over vækstparadigmet. Her er der fokus på bynatur, kultur og velfærd.

Af **Janosh Heydorn**, M.Sc. i Urban Design

Da jeg ankommer med toget til Rødekro bymidte, mødes jeg af tomme parkeringspladser, et par trimmede bøgehække og en murstensbygning, hvor de store butiksvinduer afslører det tomrum, Netto efterlod, da butikken flyttede ud. Det er fredag eftermiddag og mennesketomt.

Var jeg ankommet i bil, ville det første, jeg så af byen, være en 30 meter høj skulptur: Den Røde Komet. Vartegnet ved afkørslen fra E45 blev i 90'erne etableret som symbol på fremtidens vækst i erhvervsområdet og det udviklingspotentiale, det skulle skabe.

Et løfte om vækst

I dag er løftet om vækst indfriet, og flere butikker og erhverv er kommet til aflastningsområdet i byens udkant. En udvikling, der har medvirket til, at butikker, servicefunktioner og supermarkeder i bymidten er lukket eller flyttet. Bymidten har mistet sin funktion som centrum for detailhandel.

**To kopper kaffe
og en småkage, og
så kan folk komme med
idéer til, hvad der skal
gøres i byen.**

Helle Lausten
Forperson for Udviklings-
rådet, Rødekro

**Den tomme erhvervsbygning
ved Hærvejen omdannes
til et velfærdscenter.**

Tomme bymidter kender vi til i mange mindre og mellemstore byer i Danmark. Udfordringerne er ofte knyttet til det fald i handlen, der engang udgjorde grundlag for liv i bymidterne. Som årsag er der i dag tale om fundamentale forandringer i familie- og hverdagsliv, øget nethandel og konkurrence fra indkøbscentre i byens udkant.

I de seneste år har der været en øget opmærksomhed på tomme bymidter gennem nationale og regionale vidensprojekter og initiativer. Plan- og Landdistriktsstyrelsen har for eksempel nedsat Partnerskabet for levende bymidter, som har udpeget fem testbyer til at udarbejde en helhedsplan for udviklingen af bymidten og søsat forsøgsordningen med frie bymidter til at etablere lokale velfærdscentre. Rødekro blev udpeget i begge indsatser, og jeg besøgte byen for at høre, hvad vi kan lære af deres midtbyudvikling indtil videre.

Helhedsplan for bynatur, kultur og velfærd

På stationen i Rødekro møder jeg Helle Lausten, som har lovet mig en rundvisning i bymidten. Helle er forperson for Udviklingsrådet, har været i skolebestyrelsen og er engageret i byens foreningsliv. Helle og jeg går mod Hærvejen, hovedgaden i Rødekro, mens hun fortæller, at et borgermøde til udviklingsplanen for Rødekro på kroen for godt og vel ti år siden blev opstarten på arbejdet med bymidten. Det resulterede i, at der blev stiftet et

udviklingsråd, bl.a. med formålet at repræsentere Rødekro, dens borgere og foreninger i udviklingen af byen i forhold til kommunen. "To kopper kaffe og en småkage, og så kan folk komme med idéer til, hvad der skal gøres i byen, og hvad specifikke områder kunne blive brugt til. Forvaltningen overtager idéerne, som bliver til udviklingsplanen."

Fra plan til plan til en ny bymidte

Udviklingsplanen danner grundlag for helhedsplanen for Rødekro bymidte, der har visionen om, at Rødekro skal omdannes til Den grønne stationsby. Janni Kollerup, som jeg taler med et par dage senere, er koordinator for byudviklingsprojekterne i Rødekro. Hun forklarer: "Vi fokuserede alene på bymidten, hvilket vi kunne gøre, fordi vi havde en helhedsplan fra 2016, der omfattede hele byen. Samtidig kunne vi hurtigt finde frem til fokus, eksempelvis bynatur og kulturarv, fordi det blev fremhævet i udviklingsplanen."

Janni understreger vigtigheden af, at de forskellige planer bygger videre på hinanden. Mens udviklingsplanen for Rødekro sætter en overordnet vision, er helhedsplanen for bymidten mere konkret og indeholder skitser for omdannelsesprojekter: "Om det hedder udviklingsplaner, helhedsplaner, bymidtstrategier eller noget helt andet, er ikke så vigtigt – det vigtige er, at vi har de plandokumenter, der sætter en retning, og hvor både borgerne og

”
Det var en kanon
festdag den dag,
vi indviede parken.
Det føltes godt, at
noget faktisk skete.

Helle Lausten
Forperson for Udviklings-
rådet, Røde Kro

**Hærvejsparken:
Et samlingssted
med fokus på
biodiversitet
og formidling.**

politikerne er med. Det har også gjort det nemmere at skrive de afsnit i kommuneplanen om bymidten, fordi vi vidste, hvor vi skal hen.”

Bymidtestrategien som kollektiv indsats

Efter udviklingsplanen var blevet udarbejdet, står udviklingen af bymidten stille i fire-fem år. Men da Røde Kro blev udpeget som testby i Partnerskabet for levende bymidter i 2021, fik forvaltningen pludselig travlt. De skal på ét år udarbejde en helhedsplan, inklusive borgerinddragelse og politisk godkendelse.

Helhedsplanen er udarbejdet af kommunen i tæt samarbejde med borgerne og en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra Udviklingsrådet og handelsstandsforeningen Kometbutikkerne. Den kuraterede gruppe skaber værdi gennem frivilligt engagement: ”Man skal ikke starte forfra og klæde en masse mennesker på, men kan hele tiden bygge ovenpå og arbejde videre med afsæt i de foregående drøftelser og idéer. På grund af den stramme tidsplan krævede det, at vi mødtes tit, hver tredje til fjerde uge,” fortæller Janni.

Også Helle ser værdien i lokalt samarbejde: ”Det gode i hele udviklingsprojektet er, at vi, Udviklingsrådet og Kometbutikkerne, har fundet ud af, at vi kan skabe noget sammen,” fortæller hun. I Røde Kro har man allerede kastet sig over det næste projekt: En ny og større idrætshal, som efterspørges af skolen, børnehuset og foreningslivet. ”Ville vi have gjort det, hvis vi ikke havde haft fingrene i udviklingen af bymidten? Nej, det er ikke sikkert. Vi er blevet klogere og kan tage viden med videre.”

En ny vision for bymidten

Jeg følger Helle over parkeringspladsen, forbi den tomme erhvervsbygning og hen over Hærvejen, hvor kun vejskiltet indikerer den historiske rute. Hun viser mig stolt Hærvejsparken, som blev indviet i foråret 2025 som det første projekt fra helhedsplanen.

Parken er inspireret af landskabet og naturen fra byens omgivelser og skal i fremtiden forbindes med bl.a. Hærvejen og området ved den tidligere Netto-forretning til en grøn og sammenhængende bymidte. Parken betyder meget for lokalbefolkningen: ”Det var en kanon festdag den dag, vi indviede

Vi fokuserede alene på bymidten, hvilket vi kunne gøre, fordi vi havde en helhedsplan fra 2016, der omfattede hele byen.

Janni Kollerup
Koordinator for byudviklings-
projekterne i Rødovre

Byrum præget af funktionalitet bliver til en grøn og sammenhængende bymidte.

parken. Vi havde jazzmusik og ringrider, og der var 300-400 mennesker. Det føltes godt, at noget faktisk skete,” fortæller Helle.

Som det næste bliver den tidligere Netto-forretning omdannet til et bibliotek, kultur- og hærvejsshotspot. Ud over at være et mødested for lokalsamfundet er hensigten at byde velkommen til de mange vandrere fra Hærvejen. For Janni handler det blandt andet om bevaring og formidling af kulturarv, og kulturel udveksling: ”Vi har et håb om, at hærvejs-turisterne kan inspirere de lokale borgere til at bruge Hærvejen og komme ud i naturen. Samtidig vil de lokale borgere kunne inspirere turisterne til at komme igen eller tage en tur ud i nærområdet.”

Post-vækst som løfte til fremtiden

Når jeg ser tilbage på 90'ernes løfte til Rødovre, symboliseret af Den Røde Komet, får det mig til at overveje, hvilket løfte den nuværende udvikling bringer med sig. Hvor målet dengang handlede om vækst, peger den aktuelle udvikling i retning af post-vækst-tanker.

Post-vækst-planlægning kan spores tilbage til kritikken af vækstsamfundet formuleret i 1970'erne. Sidenhen bliver post-vækst-tænkning koblet til byplanlægning i teori og praksis, bl.a. af byteoretiker Federico Savini i bogen ”Post-Growth Planning: Cities Beyond the Market Economy”. Savini argumenterer for, at i stedet for økonomisk eller demo-

grafisk vækst burde byplanlægning sigte efter at forbedre livskvaliteten for flest mulige mennesker gennem hensynsfuld brug af ressourcer og areal inden for de planetære grænser. I Rødovre ser jeg tre klare træk af denne tankegang.

For det første prioriteres fælles ressourcer, commons, i Rødokros bymidteudvikling. Kommunen opkøber og udvikler grunde for at skabe værdi for almenheden. Samtidig spares ressourcer, da eksisterende bygninger, som Netto-bygningen, opkøbes og transformeres, frem for at der bygges nyt.

For det andet styrkes non-market-logikker som fællesskab, kultur og økologi. Helhedsplanen lægger vægt på en grøn, levende bymidte, hvor fokus ikke længere er på handlen, men på værdier, der rækker ud over økonomisk vækst.

Som det tredje prioriteres langsigtet resiliens frem for kortsigtet vækst i byplanlægningen. Både udviklingsplanen for Rødovre og helhedsplanen for Rødovre bymidte har givet byen en langsigtet strategi, som har sine rødder i lokal inddragelse og samarbejde.

Set i det lys er Rødokros udvikling ikke bare et projekt om bygninger og butikker, men et glimt af en ny tidsånd og idé om, hvad det betyder at skabe en by, der holder – både for mennesker og for miljøet – i det lange perspektiv.